

ОБРАЗ ДІТЕЙ ВІЙНИ У ТВОРАХ ГР.ТЮТЮННИКА, В.БЛИЗНЕЦЯ, М.ВІНГРАНОВСЬКОГО

Тема Другої світової війни стала однією з ключових не лише для української, але й для інших слов'янських і неслов'янських літератур, оскільки вона включає в себе величезну кількість аспектів: Холокост, винищення людей в концтаборах, тема окупації і партизанського руху, діяльність підпільників і зображення зрадників, антифашистський рух в європейських країнах, будні солдат і грандіозні воєнні операції. Як будь-яка екстремальна ситуація, а війна є найбільш екстремальним явищем одночасно для величезної кількості людей, вона виявляє екзистенційну сутність кожного. Психологічний і морально-етичний вимір особистості – ось що цікавить насамперед письменників. Серед найбільш визначних творів, що обов'язково повинні увійти в коло підліткового та юнацького читання, повинні бути “Они сражались за Родину” і “Судьба человека” М.Шолохова, “В списках не значился” й “А зори здесь тихие” Б.Васильєва, “Альпійська балада” В.Бикова, “Україна в огні” і “Щоденники” О.Довженка.

В українській літературі мілітарна тема також була глибоко розроблена, оскільки тисячі жертв, понад два роки окупації не дозволяли письменникам забувати про поразки і перемоги. Особливої актуальності ця тема набула в художньому доробку “шістдесятників”, оскільки всі вони були “дітьми війни”.

Одним із найтяжчих наслідків будь-якої війни є загибель людей. Причому не тільки військових, але й мирного населення – дітей, старих, підлітків, жінок. Тому серед численних творів про Велику Вітчизняну війну особливе місце посідає тема сирітства.

Героїв Гр.Тютюнника, В.Близнеця і М.Вінграновського об'єднує високий гуманізм, почуття відповідальності, жертвність, готовність допомогти слабкому. У психологічному плані вони виявляються набагато старшими за свій фізичний вік. “З їхньої загостреної лихом пам'яті прийшла в нашу прозу страхітлива фактографія окупаційних днів і ночей, – писав М.Слабошпицький. – Читаючи “Облогу” й “Климка” Григора Тютюнника, “Первінку” Миколи Вінграновського, новели Євгена Гуцала, “Землянку” і “Мовчуна” Віктора Близнеця, аж до фізичної пронизливості відчуваєш холодні, прибиті першими приморозками роси під босими хлоп'ячими ногами, переймаєшся безвиводним болем пораненої війною дитячої душі, вслухаєшся в тодішні, далеко не дитячі (бо ж трагічно дочасно їм судилося видоросліти!) думки героїв, зігріваєшся невичавним теплом їхньої пам'яті про живих і мертвих батьків і вражаєшся моральним максималізмом, од

якого вони не відступаються навіть у ситуаціях загострено екстремальних” [6, 57].

Розгляду повістей Г.Тютюнника про дітей війни присвячені статті Г.Логвин, О.Неживого, Р.Мовчан та ін. Дослідженням творчості В.Близнеця найпильніше займалася А.Гурбанська, а також окремі статті присвячували М.Слабошпицький, О.Борисенко. Прозовий доробок М.Вінграновського, як, утім, і вся його художня спадщина недостатньо вивчені сучасним літературознавством. Високий фаховий рівень позначає монографію Т.Салиги, проте вона вийшла друком далекого 1989 року, тому потребує доповнення, а також окремі аспекти творчості Вінграновського висвітлені у методичних статтях (Л.Кужільної, Ж.Жуковець, А.Козаченко) та пам’ятних публікаціях (О.Сизоненка, Л.Горлача, В.Базилевського, Т.Салиги).

В художньому доробку Гр. Тютюнника особливе місце посідають повісті “Облога”, “Климко” і “Вогник далеко в степу”, об’єднані спільним мотивом понівеченого війною життя дитини.

Повість “Климко” має автобіографічну основу: з шести років Григійр жив на Донбасі у родині дядька Филимона Васильовича. З початком війни дядько пішов на фронт. Голод і холод змусили майбутнього письменника повернутися до матері на Полтавщину. “Ішов пішки, – згадував в автобіографії Тютюнник, – маючи за плечима одинадцять років, три класи освіти й порожню торбинку, в якій з початку подорожі було дев’ять сухарів, перепічка і банка меду – земляки дали на дорогу. Потім харчі вийшли. Почав старцювати. Першого разу просити було неймовірно важко, соромно, відбирало язик і в грудях терпло, далі трохи звик. Ішов рівно два тижні...” [7, с.315]. Таку ж одісею пережив і юний герой письменника. Але справжній талант, глибоке знання життя і психології людини призвели до акцентологічного зміщення у повісті: автор повертався до матері, рятуючись від голоду, а Климко іде в далекий Слов’янськ по сіль, щоб врятувати друга Зульфата і вчительку. Альтруїзм, жертвовність, яка органічна для Климка, як дихання, вирізняють цього героя з-поміж інших дитячих образів, створених українською літературою.

Сюжетна канва повісті нескладна – залишившись сиротою після загибелі дядька, Климко мандрує до Слов’янська, повертається із дорогоцінною сіллю, але гине майже на порозі дому. Після публікації твору Тютюнник отримав кілька мішків із читацькими листами, де звучало одне і те ж прохання – переписати кінець повісті, залишивши Климка живим. Що ж приваблює нас у цьому образі?

Насамперед – величезна життєстійкість. Хлопчик-сирота жив із дядьком Кирилом, машиністом на станції. Він порався по немудрящому хазяйству, ходив до школи. Із дядьком Кирилом їх пов’язувала справжня чоловіча дружба. Це були стосунки, пройняті взаємоповагою і щирістю. Письменникові вдалося тонко і делікатно змалювати дружбу хлопчика і дорослого: “Це була найбільша радість Климкова – покласти перед дядьком чепурно списані зошити, а самому заходитись поратися: винести миску з дьогтяною водою, витерти підлогу, і тихо, покрадьки, щоб дядько не

обернувся, насипати йому юшки, якої сам і наварив, – гарячої та запашної” [7, 79-80]. Незважаючи на дружбу “на рівних”, автор розкриває і дитячість психології юного героя: він завжди із нетерпінням чекає гостинців, що привозить дядько. Та несподівана і страшна смерть удруге осиротила хлопчика: “На кладовищі Климко вже не плакав, а лише здригався від холоду у грудях і хрипко зітхав” [7, 82]. Одинадцятирічна дитина, він не лише не шукав опертя серед дорослих, але сам взяв на себе обов’язок доглядати свою першу вчительку Наталю Миколаївну із новонародженою Олечкою. Удвох із Зульфатом вони обладнали житло, зробили колиску для немовляти, добувати харчі і паливо. Таке раннє дорослішання було характерним для років війни. Випробування загартовували таких сильних і життєстійких людей, як Климко.

Ще однією рисою, яка складала основу характеру хлопчика, є вірність своєму слову. Шукаючи далекий Слов’янськ, Климко зустрів самотню тітку Марину. Жінка полюбила його за щирість і природжену делікатність: він потай зливав молоко, яким пригощала його тітка, у пляшечку для маленької Олі. Спокуса залишитися назовсім у тітки, жити у відносному теплі і добрі, не зачепила душі Климка. Він знав, що його чекають удома. Тому навіть казкові багатства не змусили б його залишитися.

Тяжкою і виснажливою була та дорога. Осінь принесла скупе сонечко, яке вже не зігрівало босих ніг хлопчика, а дядькова діжурка не захищала від холоду. Климко захворів у дорозі, але вперто йшов далі. Мужність і стійкість дитини, голодної, хворої, загубленої у роздертому війною світі, не залишає байдужим читача.

Пошук виходу із складної ситуації і здатність на допомогу – це теж складники морального імперативу хлопчика. Під час облави він врятував від безчестя, а може й від смерті молоду дівчину-біженку, яка продавала на базарі єдину гарну хустку, щоб принести додому хоч шматочок хліба. Поліцаї схопили дівчину, але Климко кричав, що вона його сестра, тягнув її до себе, благав відпустити і боронив, неначе справді рідну людину. Природне благородство виявилось у цьому епізоді.

Мужність, внутрішня потреба допомогти слабшому, душевна чистота, життєстійкість – ось риси характеру Климка. Навіть загибель хлопчика була спричинена турботою про чужу людину: він бачив, як втікав незнайомиць, а за ним гналися поліцаї. Климко врятував чужу людину ціною власного життя. Чому ж письменник відмовився від зміни розв’язки повісті? На мою думку, тому, що розумів, що саме такі сміливі і красиві люди, як Климко, перші гинуть у тяжких випробуваннях. Вони не здатні йти на компроміс із собою, не гнуться перед обставинами, не пристосовуються до ситуації. Моральний максималізм робить таких людей героями. А герої гинуть першими. Крім того, думається, Тютюнник хотів показати, що війна – жорстока річ. І в ній гинуть не лише солдати, але й мирні люди, діти. Саме “пронизливо-щемлиивою, аж пекучою своїм болем за знищене війною дитинство” назвав повість Л.Новиченко [7, 315].

Інший твір – “Вогник далеко в степу” – змальовує не менш тяжкі перші повоєнні роки. Повість написана від першої особи – головного героя Павла, що поглиблює психологізм твору. Просто і невимушено письменник розкриває велич душі і юного оповідача, і його мачухи, тітки Ялосовети, яка вийшла заміж за вдівця із сином за місяць до війни, сама овдовіла, але хоче поставити на ноги Павла. Краса душі майстра, наставника 5-ї групи ремісничого училища, куди вступив Павло, виявляється в епізоді першого завдання, що виконали хлопці. Вони виготовили лопати – найпотрібніший інструмент у роки відбудови спаленого і розореного господарства.

Правдиво змальовуючи життя п’ятнадцятирічних підлітків, Тютюнник не оминає тему першого кохання: Павло разом із друзями ходять на вечорниці. У хлопця закохана Маня, але він по-дитячому сором’язливо боїться цього першого почуття. Драматичність ситуації була типовою для повоєнних літ – дорослі дівчата прагнули вийти заміж, але їх ровесники полягли на фронтах. Тож і виходило, що не хлопці упадали за дівчатами, а навпаки, ще й женихи були молодші років на чотири-п’ять.

Труднощі повоєнного життя розкриваються з перших сторінок повісті. Коли Павла з першого разу не взяли до ремісничого училища, тітка гірко плакала: “А їсти що? Хліба намолотили тільки в державу і то не хватило до плану” [7, 124]. Другого дня сама повела пасинка до директора училища: “Тітка Ялосовета одразу заплакала, почала розказувати, що хату нашу “вкинуло бомбою в річку”, що живемо ми в тій хаті, як у норі, одягатися ні в віщо, їсти теж не дуже... А я стояв, дивився у підлогу і тримав у спітнілій руці згорнуті в дудочку документи: заяву, метричну довідку, табель за п’ятий клас і автобіографію. Мені було ніяково від того, що тітка Ялосовета розказує все про нас – хоч воно й правда – та ще й підхвалює мене:

– Він слухняненький, роботящий, не дивіться, що такий ото малий. Він підросте. І вчиться ловко, самі ловкі оцінки...” [7, 125].

День змінювався іншим днем, хлопці здобували робочі професії, але незмінним залишалося одне – їхня дружба. Павлентій товаришував із трьома Василями – Силкою, Оборкою і Кібкалом. Вони жили в одному селі, щодня ходили по вісімнадцять кілометрів до училища і додому: “Дорогу до райцентру ми поділили на станції. /.../ З цими станціями нам стало ходити веселіше: не встигнеш дійти до першої, а вже і другу видно” [7, 141]. Кібкало серед хлопців найзаможніший: у нього є і чоботи на зиму, і валянки, і сумка для зошитів. Але він і найжадібніший: їсть потихеньку він інших, “по-курячому нахиливши голову” до сумки [7, 142]. Одного разу хлопці спробували вкрасти абрикос у діда Штокала. Скупішої жінки, ніж баба Штокалка, у селі не було. Поки юні горе-зłodії чекали у засідці, дід сам пригостив їх смачними плодами і відчув справжній смак, поділившись із дітьми: “Щодня топчуся по них, а ніколи ще такі добрі не були” [7, 147].

Працьовитість і дружба – головні засади життя юних персонажів повісті. Але одного разу стався випадок, що довів і мужність Павла. Узимку він звично йшов у райцентр, коли шлях йому заступив вовк. У цій ситуації виявилася кмітливність хлопця: його виручила машина, що їхала дорогою. Він

встиг догнати її і вчепитися у гак, а потім залізи у кузов. Рятівником виявився давній ворог друзів – шофер на прізвисько Фріц. Але він і не думав допомагати дітям: “ – Я вас візьму-у... Ви в мене покатаєтесь! – сказав Фріц якимось звирячим голосом” [7, 170]. Фріц мало не вбив Павла: “І в цей час півторатонка так рвонула з місця, що борт вирвався з моїх одубілих пальців, і я перекида полетів на бруківку” [7, 171]. І цей епізод сприяв зміцненню дружби між дитбудинківцями і сільськими хлопцями. Горді й незалежні сироти трималися осторонь від місцевих хлопчаків. А пригода з Павлом, що мало не скінчилася трагедією, поєднала їх: “ – Беріть десять душ і на дорогу. Тільки обережно. – Зробимо, товаришу майстер, – сказав Гришуха, ніби аж весело. – Од нас не втече” [7, 172].

Окраєць хліба, протягнений Гришухою, означав набагато більше від слів.

Назву повісті можна інтерпретувати так: вогник – це символ майбутнього життя хлопців, надії на щастя. Він поки що “далеко в степу”, але своїм чесним і безкомпромісним життям, працею, дружбою вони щодня потроху наближають його.

В одному із записників Тютюнника є такий висновок: “Найвища наука життя – мудрість, а найвища мудрість – бути добрим” [3, 66]; “Я люблю стареньких і малих – і тих, і тих за мудрість і доброту” [3, 67]. Герої Григора Тютюнника не лише несуть у своїй душі вогонь добра (ще одне символічне значення назви повісті), але й щедро діляться ним із навколишнім світом. Для них добро у всіх багатоманітних проявах – головний моральний імператив буття. Таким був і Григир Тютюнник – письменник і людина.

Юний герой повісті В.Близнеця “Мовчун” (1971) опиняється у тяжкій ситуації: єдина рідна людина, мати, зрадила пам’ять батька і привела додому брутального і ницого приймака. Сашко хоче написати батькові на фронт, але його утримує невідомий солдат: “Потерпи трошки. Пожалій батька: не пиши йому про те...” [6, 55]. Короткочасний приїзд батька немов відживив хлопчика, але батькові треба повертатися в частину, а до хати знову повертається ненависний приймак. Хлопчик таки пише на фронт, бажаючи негайно приїхати додому, але лист не застав батька живим. Сашко, протестуючи, втікає з дому. Розуміючи все, що діється в душі хлопця, солдати від імені взводу написали в район, щоб там потурбувалися про сина загиблого воїна.

В інтерв’ю на сторінках “Літературної України” В.Близнець висловив дуже значущу для себе думку: “... важливо, повертаючись до того часу, зрозуміти для художника одну річ – в яких історичних умовах, грізних і важких умовах, формувалося це покоління, що воно взяло в той час у свій характер сильного і доброго. Сильне, на мій погляд, – це здатність переносити труднощі, наполегливість, моральний і духовний максималізм, працьовитість, яка була нам у дитинстві прищеплена, а ще – людська солідарність... І це для мене важливо в образах дітей того часу. Це ж я хотів показати в “Мовчуні”. Важливий для мене цей образ, бо мені здається, що це обличчя певною мірою цілого покоління” [6, 63].

Інший твір Близнеця – повість “Землянка” (1965). Вона присвячена відродженню понівеченої війною української землі. У степах над Інгулом залишилися тільки пожарища та кілька землянок, де ще жевріє вогник життя. Головний герой – Вовка Троян – турбується насамперед про їжу, адже ранньої весни серед голого степу знайти її нелегко. Хлопчик жвавий, допитливий, розумний, спостережливий.

Письменник змальовує нехитрі будні Вовки, Мишка Циганчука, Яшки Деркача. Хлопці пасуть кіз, радіють знайденому серед степу коростявому коневі, бо це єдина худобина на все спалене село. Батько Яшки, Гаврило, був завзятим конюхом. Загинув у водах Дону, відганяючи від німців колгоспний табун. Від руки поліцая Федька Кудима загинув і Яшчин брат Максим.

Близдець з любов'ю змальовує роботящий і дружний рід Ясенків. Олесь Яценко – найближчий друг Вовки. Батько, мати, брати Василь та Ілько, дочки, онучка Катруся – усі є спадкоємцями одвічних хліборобських традицій. Щирі, відверті, дружні і працьовиті люди вселяють надію у відродження села Криничуватого.

Тяжка і виснажлива праця лягає на плечі виснажених голодом жінок, старих і підлітків. Мати Вовки, Оксана Троян, яка втратила дочку і матір у вогні карателів, знаходить у собі сили зібрати жінок, організувати бригаду. Хитаючись від весняного вітру, жінки виходять лопатами копати колгоспне поле. Але винахідливий Яшка на конячині Трофейній з'їздив у сусіднє село і ублагав танкістів виорати поле танками. У цьому епізоді розкривається характерна риса покоління дітей війни – винахідливість і кмітливість, котрі були вкрай необхідні, щоб вижити у нелюдських умовах.

Проте часто вижити не вдавалося через лихі наслідки недавно відгримілих боїв – через міни та снаряди, якими була начинена українська земля. Близдець змальовує дуже типову у повоєнний час ситуацію: хлопці гралися і підірвали снаряд. А по той бік церкви рвав квіти контужений сирота Мишко. (Пригадаємо також відомий вірш Л.Костенко “Пастораль ХХ століття”, що психологічно напружено розкриває читачеві тотожну трагедію). Після несподіваної смерті друга, та ще й з його вини, Вовка хотів покінчити життя самогубством. Його зупинило лише усвідомлення того, що мати не переживе його загибелі, а також підтримка Олесь.

Ще однією проблемою, поетично вирішеною в “Землянці”, є змалювання кохання п'ятнадцятирічного Яшки Деркача до значно старшої жінки, вдови, Ольги-переселенки. Демографічна ситуація, породжена другою світовою війною, коли чоловіче населення значно скоротилося, залишивши багато вдів і сиріт, була надзвичайно складною – для дівчат женихів майже не знаходилося. Тому, як і у “Вогнику далеко в степу”, перед нами розгортається тремтливе і ніжне почуття хлопчика-підлітка до молодшої жінки. Тут передається цілий спектр емоцій: сором'язливість, щирість і готовність боротися за своє почуття з боку Яшки і сум'яття, страх і надія з боку Ольги... Повість закінчується щасливо: повертається з фронту батько головного героя Андрій Троян, відбудовується і відкривається школа, життя продовжується.

Зображенню повоєнної розрухи присвячена і повість М.Вінграновського “Первінка” (1971), що стала одним із кращих набутків прози для дітей.

Фабула твору досить проста: семирічний Миколка дістається на базар, купує там корову і повертається додому. Але сюжетні деталі розкривають перед нами непересічний характер хлопчика. По-перше, юний вік Миколки і складне господарське завдання – купити корову. У сцені торгу делікатно, тонко і з великою любов’ю змальовані переживання хлопчика: страх, що не вистачить грошей, каяття, що витратив певну суму на дрібниці, жалість до нещасної корівчини і її хазяйки, рішучість і радість від покупки. Другий момент розкриває перед читачем винахідливість Миколки. Ведучи Первінку додому за дванадцять кілометрів, хлопчик змушений заночувати просто неба в степу. Він не губиться, виявляє надзвичайно цінні моральні якості: знаходить поживу для корови (хазяїн, уміє і любить доглядати за тваринами), влаштовує нічліг, знайшовши ліжко (відповідальність перед матір’ю, самостійність), уміє подолати страх. Найголовніше, що він ніколи не “скисає”, його, звичайно, лякають остови підбитих танків і трупи худоби край дороги, він відчуває голод, особливо в епізоді, коли перекупщики їли ковбасу (“буду їсти ковбасу день і ніч, доки не наїмся і аж доки оці чуні не зношу, а як і зношу, то все одно, мабуть, не наїмся...”), але він вірить, що прийде батько з фронту, що видужає хвора мати, що все буде добре. Психологи твердять, що такий позитивний заряд дозволяє людині виходити за межі власне фізичних можливостей, підсилює енергію і дозволяє добиватися дивовижних результатів. Тому такі твори сучасним дітям читати просто необхідно.

Зазначимо, що у повісті перед нами розкривається внутрішній світ дитини. Цікаво зіставляти мотивацію літературного героя та її інтерпретацію сучасними школярами. Наприклад, Миколка піддається спокусі напахтитися одеколоном у перукарні. Для нього запах парфумів означає сите і щасливе життя, кінець війни, початок світлого витка у його долі. Нинішні п’ятикласники, котрі не знають голоду і лиха, скоріше зрозуміють цей вчинок як бажання виглядати дорослішим за свої роки, а то і вбачають елемент престижності. Нинішнє життя, що поділило людей на “крутих” і “некрутих”, повинно якраз компенсуватися такими образами, як Миколка, що діє, говорячи сучасним сленгом, не у модному форматі, а в межах порядності, надійності і чесності.

Ось інший епізод: листоноша приносить до сусідів похоронку. У вдови п’ятеро дітей. Миколка, ні на мить не вагаючись, навіть не замислюючись, просить діда Ракушняка віднести перший надій від Первінки, склянку молока, сиротам. Внутрішнє благородство, потреба допомогти у горі – це стрижень характеру хлопчика, що споріднює його із образом Климка.

Миколка дбає про хвору матір, про менших братика й сестричку, гаряче чекає батька з фронту. Кінець твору, як у більшості творів для дітей, оптимістичний: повертається живий і здоровий батько, одужує мати, разом із дідом Ратушняком батько Максим Миколайович, котрий до війни був

головою колгоспу, відкриває заховані у землю плуги і пшеницю. Люди радісно готуються до сівби. Прилітає на два дні Герой Радянського Союзу Петро, син діда Ратушняка. І колгоспне поле орють плугами, запряженими у літак.

У характері Миколки переплітаються риси дитячості і дорослості. М'яким гумором пронизаний епізод, коли на базарі хлопчик ворожить: що таке “казьонний дом” він не знає, але радіє, що все закінчиться “благополучно”. А як по-дорослому він господарює в садку, намагається допомогти матері, годує і себе, і родину, і Первінку з Собакою. Вірніше, справжнім відданим другом і годувальником стає прибудний Собака.

Майстерно змальований епізод повернення Максима Миколайовича: “І хоча Собака ніколи не бачив Миколчиного тата, але раптом він оголосив і мамі, і Миколці, і всім у селі, що йде господар з війни, та ще й білого коника веде за собою, щоб орать! Собака вискочив назустріч Миколчиному татові, Миколка за Собакою, коник злякався, а Собака був уже на татових медалях і голосно плакав татові в поранене обличчя...” [2, 604].

Повість написана динамічно, цікаво, насичена діалогами, тому її люблять читати сучасні школярі.

Прикметно, на мій погляд, що покоління дітей війни позначене особливою чутливістю до краси. Письменники-“шістдесятники”, які практично всі належать до цього покоління, виявили себе як тонкі лірики і глибокі філософи. Мабуть, раннє подорослішання мало наслідком інтенсивний розвиток чуттєво-емоційної сфери, а тяжкі враження дитинства (голод, холод, розвалене житло, втрата близьких, навіть реальна фізична загроза смерті) – все це зумовило могутній потяг до світлого, щасливого, красивого, чи то в природі, чи в людському суспільстві.

Гуманізм дитячих творів Гр.Тютюнника, В.Близнеця, М.Вінграновського, їхнє майстерне відтворення дитячої психології і характерів юних героїв, багата і точна художня мова роблять їх улюбленими у колі дитячого читання, несуть величезний позитивний заряд, мають педагогічне, морально-етичне й естетичне значення.

Література

1. Близнець В. Вибрані твори: У 2 т. – К., 1980.
2. Вінграновський М. Первінка // Вінграновський М. Вибрані твори. – К.: Дніпро, 2004. – С.582-611.
3. Вічна загадка любові: Літературна спадщина Григора Тютюнника. Спогади про письменника. – К.: Радянський письменник, 1988. – 493 с.
4. Жулинський М. Наближення. – К.: Дніпро, 1986. – С.33-56.
5. Мовчан Р. Григійр Тютюнник // Мовчан Р. Українська проза ХХ століття в іменах. – К.: ПП “Компанія “Актуальна освіта”, 1997. – С.174-199.
6. Слабошпицький М. Вийшов з дітей війни // Слабошпицький М. Літературні профілі. – К.: Радянський письменник, 1984. – С.50-74.
7. Тютюнник Г. Твори: У 2 т. – К.: Молодь, 1985. – Т.2. – 327 с.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається морально-етична проблематика та художні образи дітей у творах В.Близнеця, Гр.Тютюнника і М.Вінграновського. Повісті цих письменників мають виразно окреслену гуманістичну спрямованість, велике виховне значення, чим зумовлена їхня актуальність у колі дитячого читання.

Ключові слова: характер, виховне значення, воєнна проза, дитяча література.

SUMMARY

The article deals with the moral and ethical problems and images of children in the books by V.Blyznets, G.Tyutyunnyk and M.Vingranovsky. The stories by these authors have clear humanistic orientation and great upbringing significance which make them very important for children.

Key words: character, upbringing significance, military prose, children literature.